

NILS.

<

ਫੁਲ ਬੈਚ

ਐਸਐਸ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸੀਜੇ, ਡੀਐਸ, ਤਿਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਕੇਐਸ ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇਜੇ,

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ,-- ਜਵਾਬਦਾਤਾ।'

1979 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 969।

16 ਫਰਵਰੀ 1982

27

2

ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ (1914 ਦਾ I)- ਧਾਰਾ 61(1) (ੲ)- ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮ 1934 ਵਾਲੀਅਮ III-
ਨਿਯਮ 22.19(2) 'ਫੰਡ 24.10- ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 22.16(2) ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੋਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਬੰਦ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਛਾਪ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰੇ . ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਮੋਹਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਕੇਸ* ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਾਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵੀਕ੍ਰਮ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਅਯੋਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਪੱਖ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਹੱਸਮਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਨਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੋਹਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਜਾਅਲੀ, ਬਨਾਵਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 24.19 (13) ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਖੋਜ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸਾਰੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। .

(ਪਾਰਾ 14, 16, 20 ਅਤੇ 21)।

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ (1974 ਦਾ II) — ਧਾਰਾ 102—ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ— ਜਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਲੇਖ—ਮੋਹਰ—ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ—ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੋਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ- ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ - ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮ, 1934 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਕ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀਲ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਂ ਆਨ-ਪ੍ਰੋ-ਅਵਧੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਠੋਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਟੈਕਨੀ ਕੈਲਿਟੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। - ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੈਨਵਸ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵੀ ਗਵਾਹ ਜਿਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਅਟੱਲ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਫਿਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨੀ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸੀਲਿੰਗ ਮੋਮ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਸੀਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ। ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀਤਾ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਅਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪਾਰਾ 7, 25 ਅਤੇ 26)।

ਹੰਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ
1980 ਚ. LR 74

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੁਰ ਸਿੰਘ
1978 ਚ. ਐਲਆਰ 152

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ
1974 ਚ. ਐਲਆਰ 171

ਅਨੋਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 1976 ਚੌ. LR 282

Over-ruled.

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 22.16(2) ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਬੰਦ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਛਾਪ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰੇ . ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਮੋਹਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਕੇਸ* ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਾਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਅਯੋਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਪੱਖ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਹੱਸਮਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਨਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੋਹਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਏ ਹਨ, 'ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਇੱਕ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਅਲੀ, ਬਨਾਵਟੀ ਅਤੇ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 24.19 (13) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਖੋਜ ਲਈ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸਾਰੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਾਂਸ (ਪਾਰਾ 14, 16 ਤੇ 20 ਅਤੇ 21),

ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਹੋਬਲ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ * ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ 26 ਮਈ, 1981 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 11 ਸਤੰਬਰ, 1981 ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ, ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ 16 ਫਰਵਰੀ, 1982 ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

401 ਸੀਆਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਸ੍ਰੀ ਜੇ.ਐਸ. ਚੱਠਾ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ, ਮਿਤੀ 5 ਜੂਨ, 1979, ਸ੍ਰੀ ਜੀ.ਕੇ. ਰਾਏ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ -ਟੀ 1 ਸਟ ਕਲਾਸ, ਨਕੋਦਰ, ਮਿਤੀ 24 ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਅਪ੍ਰੈਲ, 1965 ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

1. ਐੱਸ. ਬਰਾੜ, ਆਰ.ਐੱਸ. ਹੁੰਦ ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪੈਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਨਿਰਣਾ

ਐਸ.ਐਸ.ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸੀ.ਜੇ

2.ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ (ਨਮੂਨੇ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੰਪਤੀ) ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੁਆਰਾ ਸੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸੰਦਰਭਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

3.ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ 1979 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 969 ਵਿਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਵਾਲਾ— ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ 30,000 ਰੁਪਏ-ਪੋਸਤ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਟਿਊਬ ਵਿੱਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ 180 ਮਿ.ਲੀ. ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਰਾਬ 40 ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸੈਪਲ ਅਤੇ ਬੋਤਲਾਂ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਘਾਤਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 61 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। 1,000

4. ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲ, ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ “ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਤਾੜਨਾ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.) ^

5. ਇਹ ਕੇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਡੀਬੀ ਰਿਲਾਇੰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ *ਹੰਸ ਰਾਜ* ਬਨਾਮ *ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। (1) ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੰਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

6. 1979 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 1401 ਵਿਚ— *ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ*, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ - ਇਕੱਲੇ, "ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ *ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* ਬਨਾਮ *ਬੁਰ ਸਿੰਘ* (2) 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੀ ਉਸ ਅੰਕ 'ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ / ਕੇਸ, ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

7. ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਮ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਦੋਹਰਾ ਮੁੱਦਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, - ਪਹਿਲਾਂ, ਕੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧੀ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਤੁਰੰਤ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ

- (1) 1980 ਚ. ਐਲਆਰ (ਪੀਬੀ. ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ) 74,
- (2) 1978 ਚ. ਐਲਆਰ 152.

ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗੀ।

7. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧ ਜਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹਦਾਇਤ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। . ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਹਦਾਇਤ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਬੰਧਨਯੋਗ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਸਫਲਤਾ *ਅਸਲ ਵਿੱਚ* ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ. ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਕੁਝ ਰਿਮੋਟ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 22.16(2) ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭਾਗ। ਬੀਮਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

- (ਉਲ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਹਥਿਆਰ, ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਜੋ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ

ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ।

ਜੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰਸਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਵਾਲੀ ਸੀਲਿੰਗ ਮੋਮ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਕ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਾਂ ਜਾਂ ਪਾਰਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲੀਬਿਤ ਹੈ।

8. ਇੱਥੋਂ ਜੇ ਗੱਲ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਸਦੀ ਸੀਲਿੰਗ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਈ ਸਲਾਹ ਸਿੱਖੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਸਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮੋਮ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਸੰਪਤੀ ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜ ਫਰ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

9. ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਜਦੋਂ ਪਾਰਸਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਜਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ, ਲੇਬਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਹਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਮ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ 'ਤੇ ਮੋਮ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਸੱਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ 'ਤੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

10. ਨਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, , ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਖੇ ਪੈਂਤੜੇ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਢਿੱਲੇ-ਲੋਹੇ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਵਦਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਨੂੰ

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.) ^

ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ-ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗੀ।

11. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕੀ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪੂਰਵ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਾਫੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧੀਨ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਕਨੂੰਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਕਈ ਵਾਰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਵਟੀ ਰਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਾਵਟ ਵਾਲਾ ਨਮੂਨਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਾਵਟੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਨਿਯਮ, 1955 (ਨਿਯਮ 14 ਤੋਂ 22-ਏ) ਦਾ ਭਾਗ V ਇਸ ਲਈ, ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ, ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਯਮ 16 ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੂਰੋਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੀਲਿੰਗ ਮੋਮ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਪਰਾਧ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਵਟ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਅਤੇ ਕੋਨੋ-ਪੱਥਰ ਜਿਸਦਾ ਸੀਲਬੰਦ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਵਕੀਲ ਭੋਜਨ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1954, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਜਾਂ ਉਦਾਹਰਨ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੱਧ, ਜੇਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 18 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: -

R. 18. ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਦੀ ਛਾਪ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਹੈ: ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਪੈਕਟ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਛਾਪ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ।"

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਜੈਨ (3) ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"* * *. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ, ਐਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, (3) "1981 P.L7R7115." "

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਜਿਥੇ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ, ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮ ਮਾਈਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕਰਾਸ ਚੈਕਿੰਗ ਲਈ ਵੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿੱਚ ਛੇੜਛਾੜ ਜਾਂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਮੂਨੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਦਾਲਤ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਲੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੇ ਹੱਥ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਟਰਾਂਜਿਟ ਦੌਰਾਨ ਨਮੂਨੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ"

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ 18 ਦੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"* * ♦ 'ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ' ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੈਕੇਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਮ VII ਵਿੱਚ ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਛਾਪ। ਇਹ 'ਅਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੈਕੇਟ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣ। ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੋਹਰ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਜਾਂ ਨਾ ਸੌਂਪਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ।

12, ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਹਰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮੋਹਰਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਇਕੱਲੇ. ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਓ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਬੰਧਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿੱਟ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੋਹਰਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦੇ ਉਲਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

(13) ਹੁਣ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ-ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਕਾਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਾਂ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਕ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ-

- (i) ਸਾਰੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀਲਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਸਬੂਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ।
- (ii) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਗਲਤ - ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।
- (iii) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀਲ ਨੂੰ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
- (iv) ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਨਾਲ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣਗੇ।

(14) ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 22.16(2) ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਛਾਪ ਹੋਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਮੋਹਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਾਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੁਦ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਬਾਰੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੰਡਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(15) ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਦਲੀਲ ਵੀ ਨੁਕਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ, ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸੌ ਵਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਜਾਂ ਪਾਰਸਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਾਰ ਮੋਹਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੋਹਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੀਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ? ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ ਕਿ ਬਣੀ ਨਵੀਂ ਮੋਹਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੈਕੜੇ ਸੀਲਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿ ਸੀਲਿੰਗ ਮੋਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੀਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਮੂਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਏ ਗਏ ਰੁਖ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਗੇ।

(16) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਡਿਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦਲੀਲ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਣਖੀ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ। ਅੰਤਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰ *ਰਾਜਾ ਖੀਮਾ ਬਨਾਮ ਸੌਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (4) ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਅਈਅਰ, ਜੇ., ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:-

“ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ .ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਓਨਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂਇਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਰਵੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਲਈ ਚੰਗਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਢਾਹ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਨਬੂਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (5) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਣਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

ਇੱਕ * * * * * ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ, ਰਘੁਨਾਥ ਸਿੰਘ

(4) A.J.R.1956 SC 217.

(5) ਏਆਈਆਰ 1973 ਐਸਸੀ 2783

(PW 1) ਅਤੇ ਗੈਬਵੀਰਸਿੰਘ ਤੋਮਰ (PW 2), ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਇਸਤਰਾਸਾ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਮਹਾਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ 5), ਅਤੇ ਉਮਾਸ਼ੰਕਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6), ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ”

ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਲਬੰਦ ਪਾਰਸਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.) ^

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਹੱਸਮਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਨਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਉਪ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮੋਹਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ. ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਡਿਫਾਲਟ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੇਸ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀਵੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ, ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰੇਗਾ।

17. ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਬਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਸੀ

ਅਜਿਹੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਤਕਨੀਕੀਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਤਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਤ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਣਡਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗਵਾਹ-ਬਕਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾਤਮਕ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ ਆਦਿ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਫਿਰ ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ? ਦੁਬਾਰਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਲਿਕਸ ਹੋਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

18. ਇਕ ਹੋਰ ਤਿਲਕਣ ਵਾਲਾ ਆਧਾਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੋਹਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹ-ਬਾਕਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕੜੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਛਿੜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੋਹਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੜੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਪਾਰਸਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਢਲੇ ਸਬੰਧ ਜੋ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕੇਸ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ - ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਾਰਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ। ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਮਲਖਾਨਾ ਵਾਂਗ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਨਮੂਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ Public ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਆਦਿ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੰਪਤੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਮੂਨੇ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੜੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੌਮ 'ਤੇ ਛਾਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲਿੰਕ ਸਬੂਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਨੈਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਆਬਕਾਰੀ, ਅਫੀਮ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਮਿਲਾਵਟ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖੋਹਣਾ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਅਤੇ ਸੀਰੋਲੋਜਿਸਟਸ ਦੀ ਰਾਏ ਕਈ ਵਾਰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਵਾਰਡ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਕਤਲ ਅਤੇ sr nous ਜੁਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ 'ਪੰਛੀ ਵਿਅਕਤੀ' ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀਤਾ ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਰਗੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜੀਬ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ .

19. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਰਾਜ ਓਜ਼ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਦੌਲਤ ਰਾਮ (6) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕੇਸ ਆਪਣੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਵੀ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਬਲ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਮੂਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਸਨ। ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਨਮੂਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਯਨਰਾਮ, ਨਦੀਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਗੈਰੇ ਸਿੰਘ। ਜਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਤਤਪਰ ਪਬਲਿਕ ਐਨਾਲਿਸਟ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਜੀਬ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਨਮੂਨੇ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਬਤ

Piara Singh v. The State of Punjab (S. S. Sandhwalia, C.J.) ^

ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(6) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1980 SC 1314.

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਅਪੀਲੀ ਅਤੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ, ਪਰ ਅਜੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਥਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ ਤਾਂ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ। ਘਾਤਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਸੀਲਾਂ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਪੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹਾਂ ਕਿ ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।

20. ਸ੍ਰੀ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੋਲੀਓ* ਨਿਯਮ 1934 ਦੇ ਪੈਰਾ 24.19(13) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ * ਇੱਕ ਤੂੜੀ ਫੜੀ ਸੀ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: -

“ਆਰ. 24.19(13) ਵਿੱਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਹ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ 200 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਾਰੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

21. ਮੈਂ ਇਸ ਕਠੋਰ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ • ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ

ਉਪਬੰਧ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ

ਇਨਾਮੀ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੰਗੇ ਲਈ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ

ਯੋਗ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਧੀਆ, ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ 4 ਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤਿਅੰਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਬ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਏਗਾ ਕਿ 'ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਵਾਹ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਆਮ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰੋ ਦੇ ਮਨਘੜਤ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਟੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 24.19 (13) ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਟੇਬਲ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਣਗੇ।

22. ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰੀਖਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਲੀਲ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਇਨ ਬਨਾਮ ਲੈਦਰਨ, (7) ਵਿੱਚ ਅਰਲ ਆਫ਼ ਹੇਲਸਬਰੀ ਐਲਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਲਾਮਤੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ n ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਤੱਤ ਹੈ, ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹਰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਤਰਕਪੂਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। v. ਸੁਧਾਂਸੂ ਸੇਖਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, (8), ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਧੀਕ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਨਾਲ: -

" ਇੱਥੇ-ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਫਿਰ ਵੀ, ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੰਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ (ਸੁਪਰ) ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ - ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੰਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਜਾਇਜ਼ ਅਫੀਮ ਸਮੇਤ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ),

(7) 1901 AC 495

(8) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1968 SC 647

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ^ ਹੰਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ (1978 ਦਾ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ. ਏ. ਨੰ. 736) ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੰਸ ਰਾਜ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਨੇ ਹੰਸ ਰਾਜ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ/ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਮੋਹਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

22. ਹੁਣ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਢੁਕਵੀਂ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਹਿੰਸ ਰਾਜ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਮੋਹਰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ 'ਤੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਹਿੰਸ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ।

23. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੁਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ), ਪੰਜਾਬ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੈਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੋਹਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ (ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟਾਈਪੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਗਲਤੀ ਹੈ) ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ

ਨੂੰ ਮੋਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨਮੂਨਾ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੱਕ Mme ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੋਹਰ ਦੇ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਅਤਿਅੰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ (ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਭੁੱਲ, ਇੱਕ ਘਾਤਕ *infirm* ਪੀ.ਵੀ. ਸੀ) ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁ.-ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਾ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (9), ਅਤੇ ਅਨੋਖ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦਾ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (10) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਢਲੀ ਗੱਲ ਹੈ* ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

25. ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਤਕਨੀਕੀ - ਕੈਲਿਟੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਖੇਡ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੈਨਵਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਨੇ ਵੇਦੀਵੇਲੂ ਬੇਨਾਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ (11) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵੀ ਗਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਜਿਹੀ ਅਟੱਲ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ / ਫਿਰ ਉਲਟ ਆਰਟੀ ਹੈ: "ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹ ਦੀ ਓਰੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਸੀਲਿੰਗ ਮੋਮ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ! ਮਲੂਕ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਐਨ ਠੋਰ (12) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡਸ ਪੋਰਟਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -

“... ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ, ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਾਊਨ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਲੋ.

(9) 1974 ਚ. ਐਲਆਰ 171

/ (10) 1976 ਚ. LR 282.

\$ (11) ਏਆਈਆਰ 1957 ਐਸਸੀ 614.

(12) ਏਆਈਆਰ (33) 1946 ਪੀਸੀ 16.

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਊਨ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਸੰਭਵ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਪਾਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ £ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਇਨ-1' ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀਤਾ 'ਤੇ ਸਫਲ ਜਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਦੇ r <fusel ਜਾਂ iniKhty ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਸੀਲ ਭੇਜਣਾ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ av, -ter ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ

ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

27. ਉਪਰੋਕਤ ਫਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਹਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧਾਂ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ।

ਡੀ.ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ.—ਆਈ ਐਗਨੇ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

5849 HC -Covt. ਪ੍ਰੈਸ, ਸੀ.ਐੱਚ.ਡੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਹਿਕ